

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Archwilydd Cyffredinol Cymru
Auditor General for Wales

Adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol – Cyngor Gwynedd

Blwyddyn archwilio: 2016-17

Cyhoeddwyd: Medi 2017

Paratowyd y ddogfen hon fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Os gwneir cais am wybodaeth y gallai'r ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 o Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus wrth ymdrin â cheisiadau, yn cynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partïon perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon i Swyddfa Archwilio Cymru yn swyddog. gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Roedd y tîm Deloitte a gyflawnodd y gwaith yn cynnwys Ian Howse – Partner Ymgysylltu, Clare Edge – Rheolwr Ymgysylltu a Rhodri Lewis – Arweinydd Tîm.

Cynnwys

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn bwriadu cyhoeddi **adroddiad archwilio diamod** ar eich datganiadau ariannol. Nid oes unrhyw faterion i'ch hysbysu amdanynt cyn eu cymeradwyo.

Adroddiad cryno

Cyflwyniad	4
Statws yr archwiliad	4
Adroddiad archwilio arfaethedig	4
Canlyniadau'r archwiliad	5
Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2016-17	8
Annibyniaeth a gwrthrychedd	8

Atodiadau

Atodiad 1 – Llythyr Sylwadau Terfynol	10
Atodiad 2 - Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Gwynedd	12
Atodiad 3 – Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft a ddylai gael ei ddwyn i sylw'r Pwyllgor Archwilio	14
Atodiad 4 – Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2016-17	15
Atodiad 5 – Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16	17

Adroddiad cryno

Cyflwyniad

- 1 Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gyfrifol am roi barn ynghylch pa un a yw'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd a Chronfa Bensiwn Gwynedd ar 31 Mawrth 2017 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny. Mae gan Cronfa Bensiwn Gwynedd adroddiad canlyniadau archwilio ar wahân sy'n rhoi manylion am berthnasedd yr archwiliad a'r canfyddiadau mewn perthynas ag archwiliad 2016-17.
- 2 Nid ydym yn ceisio cael sicrwydd llwyr bod y datganiadau ariannol wedi'u datgan yn gywir, ond rydym yn mabwysiadu'r cysyniad o berthnasedd. Wrth gynllunio a chynnal yr archwiliad, rydym yn ceisio nodi camddatganiadau perthnasol yn eich datganiadau ariannol, hynny yw, y rhai hynny a allai gamarwain rhywun sy'n darllen y cyfrifon.
- 3 Y swm meintiol a ddefnyddiwn i farnu bod camddatganiadau o'r fath yn berthnasol i Gyngor Gwynedd yw £7,640,000. Gall materion ansoddol penodol megis gofynion cyfreithiol a rheoliadol a sensitifrwydd gwleidyddol hefyd bennu p'un a fernir bod eitem yn berthnasol ai peidio.
- 4 Mae Safon Archwilio Ryngwladol (ISA) 260 yn ei gwneud yn ofynnol i ni gofnodi rhai materion sy'n deillio o'r archwiliad o'r datganiadau ariannol i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu corff mewn da bryd i gymryd camau priodol.
- 5 Mae'r adroddiad hwn yn nodi, i'w hystyried, y materion sy'n deillio o'r archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer 2016-17, y mae angen cyflwyno adroddiad arnynt o dan ISA 260.

Statws yr archwiliad

- 6 Cawsom y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2017 ar 30 Mehefin 2017, ac rydym bellach wedi cwblhau'r gwaith archwilio i raddau helaeth, ac ar y dyddiad y gwnaethom gyflwyno'r adroddiad hwn, roedd y gwaith archwilio canlynol heb ei gwblhau:
 - a. Cwblhau sicrwydd prisio'r gronfa bensiwn;
 - b. Cwblhau adolygiad sicrwydd ansawdd Partneriaid ac annibynnol; a
 - c. Derbyn y llythyr sylwadau.
- 7 Rydym yn cyflwyno adroddiad i chi ar y materion arwyddocaol sy'n deillio o'r archwiliad, y credwn y dylech eu hystyried cyn cymeradwyo'r datganiadau ariannol. Mae'r tîm archwilio eisoes wedi trafod y materion hyn gyda Swyddog Adran 151 a'r Uwch Reolwr Cyllid.

Adroddiad archwilio arfaethedig

- 8 Bwriad yr Archwilydd Cyffredinol yw cyhoeddi **adroddiad archwilio diamod** ar y datganiadau ariannol unwaith y byddwch wedi darparu Llythyr Sylwadau i ni yn seiliedig ar yr hyn a nodir yn **Atodiad 1**.
- 9 Nodir yr adroddiad archwilio arfaethedig yn **Atodiad 2**.

Adroddiad cryno

Canlyniadau'r archwiliad

Camddatganiadau heb eu cywiro

- 10 Ni nodwyd unrhyw gamddatganiadau yn y datganiadau ariannol, nad ydynt wedi cael eu cywiro.

Camddatganiadau a gywirwyd

- 11 Mae un camddatganiad a gywirwyd gan y rheolwyr, ac ystyriwn y dylid tynnu eich sylw ato gan ei fod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol. Fe'i nodir gydag esboniadau yn [Atodiad 3](#).

Risgiau Sylweddol

- 12 Yn ein Cynllun Archwilio Ariannol, gwnaethom nodi gwybodaeth am y risgiau archwilio sylweddol a nodwyd yn ystod ein proses cynllunio. Mae'r tabl isod yn nodi canlyniad ein gweithdrefnau archwilio mewn perthynas â'r risgiau hynny. Cynhaliwyd ein harchwiliad yn unol â'r Cynllun Archwilio Ariannol.

Risgiau potensial a asesir	Profi a gwblhawyd yng Nghyngor Gwynedd
<p>Rheolwyr yn anwybyddu rheolaethau</p> <p>Mae risg y bydd rheolwyr yn diystyru rheolaethau ym mhob endid ar hyn o bryd. Gan nad oes modd rhagweld sut y gallai rheolaethau gael eu diystyru yn y fath fodd, ystyriw ei bod yn risg sylweddol [ISA 240.31-33].</p>	<p>Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none">• profwyd priodoldeb cofnodion mewn dyddlyfrau ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol gan ddefnyddio dull gwell o ddadansoddi data i ddadansoddi holl gynnwys y dyddlyfrau ar gyfer nodweddion o ddiddordeb archwilio;• cynhaliwyd profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau dros gofnodion dyddlyfrau i'r cyfriflyfr ariannol;• profwyd priodoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu i ganfod unrhyw duedd; a• gwerthuswyd y rhesymeg dros unrhyw drafodion sylweddol nad oes a wnelont â busnes arferol gan gynnwys rhai â phartïon cysylltiedig. <p>Ni nodwyd unrhyw faterion.</p>
<p>Cyflawnder incwm grant a chydabyddiaeth ohono</p> <p>Rydym wedi nodi bod cyflawnder incwm grant a chydabyddiaeth ohono yn risg sylweddol</p>	<p>Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none">• profion manwl o incwm grant er mwyn cadarnhau bod y gydnabyddiaeth o incwm

Adroddiad cryno

gan fod angen defnyddio barn rheolwyr i gydnabod incwm grant, gan gynnwys pennu a oes amodau ynghlwm wrth arian grant ac a ydynt wedi'u bodloni i sicrhau bod modd eu cydnabod.

Rydym yn tybio bod dau fath o incwm grant yn berthnasol i'r risg hon, sef grantiau referniw penodol a grantiau a chyfraniadau cyfalaf.

yn adlewyrchu'n briodol reolau'r cynllun grant, bod yr hawliad yn unol â'r drafft neu'r hawliad grant terfynol a bod balans y cyfrif rheoli grant wedi ei gysoni'n briodol;

- adolygu a dilysu gohebiaeth sydd ynghlwm wrth grantiau penodol a chymharu hyn â thriniaeth gyfrifyddu'r Cyngor; a
- phrofi cynllun a gweithrediad rheolaethau ynghylch cydnabod incwm grant.

Ni nodwyd unrhyw faterion.

Rhwymedigaeth pensiwn

Ar hyn o bryd mae gan y Cyngor ymrwymiad net berthnasol o ran ei rhwymedigaethau pensiwn ar y fantolen, ac mae'r cyfrifiad yn seiliedig ar sawl barn actiwaraid.

Cyflawnodd y tîm archwilio y gweithdrefnau canlynol:

- sicrhau prisiad IAS19 ar 31 Mawrth 2017, a phenodi arbenigwyr i'n helpu i adolygu a phrofi priodoldeb seiliau prisio IAS19, tybiaethau a datgeliadau'r datganiadau ariannol; a
- chynnal profion o'r gwaith cynllunio a gweithredu rheolaethau ynghylch cofnodi'r prisiadau pensiwn a'r cofnodion a'r datgeliadau cyfrifyddu cysylltiedig.

Ni nodwyd unrhyw faterion.

Adroddiad cryno

Materion pwysig eraill sy'n deillio o'r archwiliad

- 13 Fel rhan o'r archwiliad, rydym yn ystyried nifer o faterion ansoddol a meintiol sy'n berthnasol i'r cyfrifon ac yn cyflwyno adroddiad i chi ar unrhyw faterion o bwys sy'n codi. Nid oedd unrhyw faterion yn codi yn y meysydd hyn eleni:
- **Nid oes gennym unrhyw bryderon ynglŷn ag agweddau ansoddol ar eich arferion cyfrifyddu ac adrodd ariannol.** Roedd y wybodaeth a roddwyd yn berthnasol, dibynadwy, cymaradwy, ac yn hawdd ei deall. Daethom i'r casgliad bod polisiâu cyfrifyddu ac amcangyfrifon yn briodol a bod datgeliadau'r datganiadau ariannol heb duedd, ac yn deg a chllir.
 - **Ni ddaethom ar draws anawsterau sylweddol yn ystod yr archwiliad.**
 - **Ni wnaethom drafod na gohebu â rheolwyr am unrhyw faterion sylweddol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
 - **Nid oes unrhyw faterion eraill sy'n arwyddocaol i'r gwaith o oruchwylio'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol y mae angen i ni eich hysbysu amdanynt.**
 - **Ni nodwyd unrhyw wendidau perthnasol yn eich rheolaethau mewnol.**
 - **Nid oes unrhyw faterion eraill y mae'n ofynnol iddynt, yn ôl safonau archwilio, gael eu cyfleu i'r sawl sy'n gyfrifol am lywodraethu.**

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2016-17

- 14 Amlinellir yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn **Atodiad 4**. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol arnynt yn ystod archwiliad y flwyddyn nesaf. Os bydd unrhyw gamau gweithredu heb eu cyflawni, byddwn yn parhau i fonitro cynnydd ac yn adrodd arno i chi yn ein hadroddiad y flwyddyn nesaf.

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16

- 15 Amlinellir yr argymhellion sy'n deillio o'n gwaith archwilio ariannol yn **Atodiad 5**. Mae'r rheolwyr wedi ymateb iddynt ac rydym ni wedi gwneud gwaith dilynol arnynt yn ystod archwiliad 2016-17. Os bydd unrhyw gamau gweithredu heb eu cyflawni, byddwn yn parhau i fonitro cynnydd ac yn adrodd arno i chi yn ein hadroddiad y flwyddyn nesaf.

Adroddiad cryno

Annibyniaeth a gwrthrychedd

- 16 Fel rhan o'r broses derfynol, mae'n ofynnol i ni roi sylwadau i chi ynghylch ein hannibyniaeth.
- 17 Rydym wedi cydymffurfio â safonau moesegol ac, yn ein barn broffesiynol, rydym yn annibynnol ac ni chaiff ein gwrthrychedd ei beryglu. Nid oes unrhyw gydberthnasau rhwng Swyddfa Archwilio Cymru a Chyngor Gwynedd sydd, yn ein barn ni, yn effeithio ar ein gwrthrychedd na'n hannibyniaeth.

Atodiad 1

Llythyr Sylwadau Terfynol

Archwilydd Cyffredinol Cymru

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

CAERDYDD

CF11 9LJ

28 Medi 2017

Sylwadau ar ddatganiadau ariannol 2016-17

Darperir y llythyr hwn mewn perthynas â'ch archwiliad o ddatganiadau ariannol Cyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2017 er mwyn mynegi barn ar ba mor wir a theg ydynt ac i ba raddau y maent wedi'u paratoi'n briodol.

Rydym yn cadarnhau hyd eithaf ein gwybodaeth a'n cred, ar ôl cynnal ymchwiliadau a oedd yn ddigonol yn ein barn ni, y gallwn wneud y sylwadau canlynol i chi.

Sylwadau rheolwyr

Cyfrifoldebau

Rydym wedi cyflawni ein cyfrifoldebau o ran y canlynol:

- Paratoi'r datganiadau ariannol yn unol â gofynion deddfwriaethol a Chod Ymarfer CIPFA ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol; yn arbennig, mae'r datganiadau ariannol yn rhoi darlun cywir a theg yn unol â hynny.
- Cynllunio, gweithredu, cynnal ac adolygu trefniadau rheolaeth fewnol er mwyn atal a chanfod twyll a gwallau.

Gwybodaeth a roddwyd

Rydym wedi rhoi'r canlynol i chi:

- Mynediad llawn i'r canlynol:
 - yr holl wybodaeth rydym yn ymwybodol ohoni sy'n berthnasol i'r broses o baratoi'r datganiadau ariannol megis llyfrau cyfrifon a dogfennaeth ategol, cofnodion cyfarfodydd a materion eraill;
 - gwybodaeth ychwanegol y gwnaethoch ofyn amdani gennym at ddiben yr archwiliad; a
 - mynediad anghyfyngedig i staff yr oedd angen cael tystiolaeth archwilio ganddynt, yn eich barn chi.

Atodiad 1

- Canlyniadau ein hasesiad o'r risg y gall y datganiadau ariannol fod wedi eu cam-ddatgan mewn modd perthnasol o ganlyniad i dwyll.
- Ein gwybodaeth am dwyll neu dwyll a amheuir yr ydym yn ymwybodol ohoni ac sy'n effeithio ar Gyngor Gwynedd ac yn ymwneud â:
 - rheolwyr;
 - cyflogeion sydd â rolau pwysig yng nghyd-destun rheolaeth fewnol; neu
 - eraill lle gallai'r twyll gael effaith berthnasol ar y datganiadau ariannol.
 - Ein gwybodaeth am unrhyw honiadau o dwyll, neu dwyll a amheuir, sy'n effeithio ar y datganiadau ariannol a roddwyd i ni gan gyflogeion, cyn-gyflogeion, rheoleiddwyr neu eraill.
- Ein gwybodaeth am bob achos hysbys neu achos a amheuir o ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol.
- Manylion yr holl bartïon cysylltiedig a'r holl gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig rydym yn ymwybodol ohonynt.

Sylwadau ar y datganiad ariannol

Cofnodwyd pob trafodyn, ased a rhwymedigaeth yn y cofnodion cyfrifyddu ac fe'u hadlewyrchir yn y datganiadau ariannol.

Mae'r rhagdybiaethau arwyddocaol a ddefnyddiwyd i wneud amcangyfrifon cyfrifyddu, gan gynnwys y rheini a fesurwyd ar werth teg, yn rhesymol.

Cyfrifwyd yn briodol am gydberthnasau a thrafodion partïon cysylltiedig ac fe'u datgelwyd yn briodol.

Addaswyd ar gyfer pob digwyddiad neu datgelwyd pob digwyddiad a ddigwyddodd ar ôl y dyddiad adrodd y mae angen ei addasu neu ei ddatgelu.

Datgelwyd pob achos gwirioneddol neu bosibl hysbys o ymgyfreitha a hawliadau y dylid ystyried eu heffeithiau wrth baratoi'r datganiadau ariannol i'r archwilydd, a chyfrifwyd amdanynt a'u datgelu yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol.

Nid oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol, gan gynnwys hepgoriadau, yn y datganiadau ariannol. Mae effeithiau'r camddatganiadau nas cywirwyd a nodwyd yn ystod yr archwiliad yn amherthnasol, yn unigol a chyda'i gilydd, i'r datganiadau ariannol cyfan.

Sylwadau gan y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu

Cydnabyddwn fod y sylwadau a wnaed gan y rheolwyr, uchod, wedi eu trafod â ni.

Cydnabyddwn ein cyfrifoldeb am baratoi datganiadau ariannol cywir a theg yn unol â'r fframwaith cyflwyno adroddiadau ariannol perthnasol. Cymeradwywyd y datganiadau ariannol gan Bwyllgor Archwilio a Llywodraethu Cyngor Gwynedd ar 28 Medi 2017.

Atodiad 1

Rydym yn cadarnhau ein bod wedi cymryd yr holl gamau y dylem fod wedi'u cymryd i sicrhau ein bod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod y wybodaeth honno wedi'i throsglwyddo i chi. Rydym yn cadarnhau, hyd y gwyddom, nad oes unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol nad ydych yn ymwybodol ohoni.

Yn gywir,

Llofnodwyd gan:

.....

Dafydd L Edwards
Pennaeth Cyllid
Cyngor Gwynedd

Dyddiad: 28 Medi 2017

Llofnodwyd gan:

.....

Cynghorydd R Medwyn Hughes
Cadeirydd Pwyllgor Archwilio a
Llywodraethu
Cyngor Gwynedd

Dyddiad: 28 Medi 2017

Atodiad 2

Adroddiad archwilio arfaethedig yr Archwilydd Cyffredinol i Gyngor Gwynedd

Adroddiad Archwilydd Cyffredinol Cymru i Aelodau Cyngor Gwynedd

Rwyf wedi archwilio datganiadau cyfrifyddu a nodiadau cysylltiedig:

- Cyngor Gwynedd; a
- Cronfa Bensiwn Gwynedd

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2017 o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004.

Mae datganiadau cyfrifyddu Cyngor Gwynedd yn cynnwys y Datganiad Symudiadau mewn Cronfeydd wrth gefn, y Datganiad Cynhwysfawr o Incwm a Gwariant, y Fantolen a'r Datganiad Llif Arian Parod.

Mae datganiadau cyfrifyddu Cronfa Bensiwn Gwynedd yn cynnwys Cyfrif y Gronfa a'r Datganiad Asedau Net.

Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2015-16 sy'n seiliedig ar y Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS).

Priod gyfrifoldebau'r swyddog ariannol cyfrifol ac Archwilydd Cyffredinol Cymru

Fel yr esbonnir yn llawnach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau ar gyfer y Datganiad Cyfrifon, mae'r swyddog ariannol cyfrifol yn gyfrifol am baratoi'r datganiad cyfrifon, gan gynnwys datganiadau cyfrifyddu Cronfa Bensiwn Gwynedd, sy'n rhoi darlun cywir a theg.

Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol (y DU ac Iwerddon). Mae'r safonau hynny yn ei gwneud yn ofynnol i mi gydymffurfio â Safonau Moesegol y Cyngor Adroddiadau Ariannol ar gyfer Archwilwyr.

Cwmpas yr archwiliad o'r datganiadau cyfrifyddu

Mae a wnelo archwiliad â chael tystiolaeth am y symiau a'r datgeliadau yn y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig i roi sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau cyfrifyddu na'r nodiadau cysylltiedig, boed hynny drwy dwyll neu wall. Mae hyn yn cynnwys asesu'r canlynol: pa un a yw'r polisïau cyfrifyddu yn briodol i amgylchiadau Cyngor Gwynedd a Chronfa Bensiwn Gwynedd a pha un a ydynt wedi'u cymhwyso'n gyson a'u datgelu'n ddigonol; rhesymoldeb amcangyfrifon cyfrifyddu arwyddocaol a wnaed gan y swyddog ariannol cyfrifol a'r ffordd y cyflwynwyd y datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig yn gyffredinol.

Yn ogystal, darllenaf yr holl wybodaeth ariannol ac anariannol yn yr Adroddiad Naratif er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig archwiliedig a nodi unrhyw wybodaeth sy'n ymddangos fel pe bai'n berthnasol anghywir ar sail y wybodaeth a ddaw i law wrth i mi gyflawni'r archwiliad neu sy'n berthnasol anghyson â'r wybodaeth honno. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Atodiad 2

Barn ar ddatganiadau cyfrifyddu Cyngor Gwynedd

Yn fy marn i, mae'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa ariannol Cyngor Gwynedd ar 31 Mawrth 2017 a'i incwm a'i wariant ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- maent wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2016-17.

Barn ar ddatganiadau cyfrifyddu Cronfa Bensiwn Gwynedd

Yn fy marn i, mae cyfrifon y gronfa pensiwn a'r nodiadau cysylltiedig:

- yn rhoi darlun cywir a theg o drafodion ariannol Cronfa Bensiwn Gwynedd yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2017 ac o swm a natur asedau a rhwymedigaethau'r gronfa ar y dyddiad hwnnw, ac
- maent wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r Cod Ymarfer ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig 2016-17.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, mae'r wybodaeth a geir yn yr Adroddiad Naratif yn gyson â'r datganiadau cyfrifyddu a'r nodiadau cysylltiedig.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu priodol;
- nid yw'r datganiadau ariannol yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth ac esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- nid yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn adlewyrchu cydymffurfiaeth â'r canllawiau.

Tystysgrif cwblhau archwiliad

Ardystiaf fy mod wedi cwblhau'r archwiliad o gyfrifon Cyngor Gwynedd yn unol â gofynion Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a Chod Ymarfer Archwilio Archwilydd Cyffredinol Cymru.

Dros ac ar ran

Huw Vaughan Thomas

Archwilydd Cyffredinol Cymru

30 Medi 2016

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd

CF11 9LJ

Atodiad 3

Crynodeb o'r cywiriadau a wnaed i'r datganiadau ariannol drafft y dylid tynnu sylw Aelodau'r Pwyllgor Archwilio atynt

Yn ystod ein harchwiliad, gwnaethom nodi'r camddatganiadau canlynol a gywirwyd gan y rheolwyr, ond yr ystyriwn y dylid tynnu eich sylw atynt gan eu bod yn berthnasol i'ch cyfrifoldebau mewn perthynas â'r broses o gyflwyno adroddiadau ariannol.

	Natur y cywiriad	CIES Dr	CIES Cr	BS Dr	BS Cr
		£'000	£'000	£'000	£'000
1	Nodyn 33 - Partïon Cysylltiedig Fe adnabuwyd fod dychweliad datganiad o ddiddordeb 2016/17 un unigolyn wedi cam-ddatgan "Grŵp Cynefin" fel "Cynefin". O ganlyniad roedd y nodyn Partïon Cysylltiedig yn tan ddatgan swm o £941,000.	dd/g	dd/g	dd/g	dd/g

Atodiad 4

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2016-17

Gwnaethom amlinellu'r holl argymhellion yn deillio o'n harchwiliad ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar y rhain y flwyddyn nesaf, gan gynnwys unrhyw faterion sy'n weddill yn adroddiad archwilio'r flwyddyn nesaf:

Mater yn deillio –Cronfeydd Ymddiriedolaeth	
Canfyddiadau	<p>Nodwyd bod cofnod canolog o gymynroddion yn cael ei gadw, sy'n poblogi Nodyn 40. Didynnir y cymynroddion hyn o falans banc y Cyngor gan nad asedau'r Cyngor ydynt ac felly maent yn amherthnasol iawn gan mai cyfanswm y cymynroddion a gofnodwyd ar gyfer 2016-17 yw £678k. Nodwn fod gan bob cymynrodd unigol ei chod cyfriflyfr ei hun felly gall unrhyw wariant yn erbyn y cod gael ei fonitro fel ei fod yn unol â dymuniadau'r cymynroddwr. Er mwyn pennu cywirdeb y cofnodion hyn gwnaethom ddethol sampl o gymynroddion ac o sampl o ddwy ni lwyddwyd i roi'r ddogfennaeth wreiddiol sy'n ymwneud â chymynroddion i ni ar gyfer un o'r cymynroddion.</p> <p>Noder, nid ydym wedi cynnal profion manwl ar natur y gwariant yn erbyn y gymynrodd gan nad yw hyn yn un o asedau'r Cyngor ac felly mae y tu hwnt i gwmpas ein profion.</p>
Argymhelliad	Argymhellir y dylid cadw'r holl ddogfennaeth sy'n ymwneud â chymynroddion er mwyn sicrhau bod swm y gymynrodd a'r cyfyngiadau wedi cael eu cofnodi'n gywir.
Blaenoriaeth	Isel
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Os na chedwir cofnodion cywir mewn perthynas â balansau cymynroddion a ddelir, mae risg y cyfrifir yn anghywir ar gyfer cronfeydd cymynroddion.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Yn dilyn Ad-drefnu Llywodraeth Leol ym 1996, archifwyd nifer o'r dogfennau cymynroddion gwreiddiol. Cedwir y rhan fwyaf o'r wybodaeth ar ffeil yn yr Adran Gyllid ac ar hyn o bryd mae'r Adran Gyfreithiol yn rhoi cymorth i ddod o hyd i'r wybodaeth am yr ychydig rai sy'n weddill.
Dyddiad gweithredu	Yn barhaus a chyn dyddiad cwblhau 2017/18.

Atodiad 4

Mater yn deillio 2 –Canfyddiadau TG	
Canfyddiadau	Fel rhan o'n harchwiliad ariannol gwnaethom benodi arbenigwyr TG i helpu'r tîm archwilio wrth brofi priodoldeb systemau TG y Cyngor sy'n cael effaith uniongyrchol ar gynhyrchu'r datganiadau ariannol. Nododd yr arbenigwyr TG nifer o argymhellion sydd wedi cael eu cyfleu i'r rheolwyr.
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn gweithio gyda'r Rheolwr TG er mwyn sicrhau y caiff yr argymhellion hyn eu rhoi ar waith yn brydlon.
Blaenoriaeth	Isel
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gwella ansawdd a chadernid y systemau TG.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Cytuno
Dyddiad gweithredu	Mae dau o'r argymhellion eisoes wedi eu gweithredu, gyda'r trydydd i'w weithredu yn Hydref 2017.

Atodiad 5

Argymhellion yn deillio o'n gwaith archwilio ariannol ar gyfer 2015-16

Gwnaethom amlinellu'r holl argymhellion yn deillio o'n harchwiliad yn 2015-16 ynghyd ag ymateb y rheolwyr iddynt. Rydym wedi gwneud gwaith dilynol ar y rhain yn ystod archwiliad 2016-17 ac wedi cofnodi'r canlyniadau isod.

Mater yn deillio 1 - Ystadau	
Canfyddiadau	Fel rhan o'n harchwiliad ariannol gwnaethom benodi arbenigwr prisio i helpu'r tîm archwilio i brofi priodoldeb datgeliad IAS 19. Mae'r prisiwr arbenigol wedi nodi nifer o feysydd i'w gwella sy'n ymwneud yn bennaf â gweithdrefnau a phrosesau ynghylch y prisiadau a gyflawnwyd gan y Rheolwr Ystadau yn unol â'r cyfarwyddiadau a ddarparwyd gan yr adran gyllid. Mae'r argymhellion hyn wedi eu cyfleu i'r rheolwyr.
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn gweithio gyda'r Rheolwr Ystadau er mwyn sicrhau y caiff yr argymhellion hyn eu rhoi ar waith yn amserol.
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Gwella ansawdd a chadernid y broses brisio.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Cytuno a gweithredwyd ar rai agweddau eisoes
Dyddiad gweithredu	Yn barhaus a chyn dyddiad cwblhau 2016/17
Canfyddiadau 2016-17	Nododd ein harbenigwyr fod gweithdrefnau priodol ar waith lle mae Tîm Cyllid y Cyngor yn cyfarwyddo ei dîm/prisiwr ystadau yn fewnol, i gynnal y prisiadau angenrheidiol bob blwyddyn. Mae'r cyfarwyddiadau'n cyfeirio at y rhaglen dreigl pum mlynedd o brisiadau a'r gofynion priodol i gynnal ailbrisiadau o asedau dethol bob blwyddyn ynghyd ag amserlenni'r categorïau penodol i'w prisio bob blwyddyn fel rhan o'r rhaglen dreigl pum mlynedd. O ran y prisiadau a gynhelir gan brisiwr mewnol y Cyngor, mae ein harbenigwyr yn fodlon bod canllawiau cywir RICS, IFRS, IAS a CIPFA wedi eu dilyn, a bod y fethodoleg/seiliau prisio cywir wedi eu mabwysiadu. Fodd bynnag, mae'r arbenigwyr wedi nodi nifer o feysydd i'w gwella sy'n ymwneud yn bennaf â gweithdrefnau a phrosesau ynghylch y prisiadau a'r adroddiadau cysylltiedig gan gynnwys amseroldeb cyflawni adroddiadau prisio'r Rheolwr Ystadau yn unol â'r cyfarwyddiadau a ddarparwyd gan yr adran gyllid.

Atodiad 5

Statws	Argymhelliad wedi ei ailgodi.
Ymateb y rheolwyr	Mae gwellianau wedi eu gweithredu yn seiliedig ar argymhellion y llynedd. Bydd y Cyngor yn ymdrechu i barhau i wella yn y maes yma o fewn yr adnoddau sydd ar gael.

Mater yn codi 2 - Darpariaeth drwg-ddyledion	
Canfyddiadau	<p>Cyfanswm y ddarpariaeth drwg-ddyledion yn y flwyddyn hyd at 31 Rhagfyr 2016 yw £4,106,000 nad yw'n berthnasol.</p> <p>Ar hyn o bryd, mae gan y Cyngor gymysgedd o gategoriâu darpariaeth drwg-ddyledion, a'r mwyaf yw darpariaethau'r Mân Ddyledwyr a'r Dreth Gyngor, y naill yn £2,044,000 a'r llall yn £1,300,000. Mae gan y Cyngor dull gwahanol o gyfrifo'r ddarpariaeth ar gyfer Mân ddyledion o gymharu â phob dyled arall.</p> <p>Mae'r ddarpariaeth ar gyfer Dyledwyr y Dreth Gyngor yn seiliedig ar raddfa symudol % fesul categori hen ddyledion, nad yw'n unol ag Offerynnau Ariannol IAS 39: Cydnabod a Mesur. Noda paragraffau AG89 ac AG90 o IAS 39 y dylai darpariaeth fod yn seiliedig ar brofiad hanesyddol o golledion ac y dylid adolygu'r fethodoleg a'r tybiaethau ar gyfer amcangyfrif llifau arian parod yn y dyfodol yn gyson.</p> <p>Fodd bynnag, mae'r ddarpariaeth mewn perthynas â Mân Ddyledwyr yn seiliedig ar asesiad o ba mor debygol ydyw, ym marn rheolwyr, fod dyledion unigol dros £10,000 yn adenilladwy, ac yna caiff canran darpariaeth wahanol ei chymhwyso at y dyledion hyn yn seiliedig ar yr asesiad. Cynhaliwyd prawf manwl ar y maes hwn o ddarpariaeth ac o sampl o bum eitem nodwyd bod y Cyngor wedi cymhwyso dyfarniadau sy'n ymddangos yn rhesymol ac yn unol â pholisi drwg-ddyledion Mân Ddyledwyr.</p>
Argymhelliad	Argymhellir bod y rheolwyr yn cynnal adolygiad o'u dull o gyfrifo'r ddarpariaeth drwg-ddyledion ac y dylai'r dull hwn fod yn un hyddysg, a allai gynnwys adolygu dyddiadau dyledwyr a thelerau talu, yn enwedig y rhai sy'n llai na blwydd oed, a'u safoni ar draws y Cyngor gymaint â phosibl.
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Darpariaeth drwg-ddyledion fwy hyddysg yn unol â gofynion IAS 39. Bydd hyn hefyd yn sicrhau dull adrodd ariannol mwy cywir ac mae'n llai tebygol y caiff y ddarpariaeth drwg-ddyledion ei chamddatgan.

Atodiad 5

Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Cytuno
Dyddiad gweithredu	Cyn dyddiad cwblhau 2016/17.
Canfyddiadau 2016-17	<p>Nodwyd bod y ddarpariaeth mân ddyledion yn cael ei chyfrifo drwy gymhwyso canrannau sefydlog at bob balans dyledwr unigol islaw £10k a chymhwyso'r canrannau at bob balans dyledwr uwchlaw £10k, lle y bo'n briodol, yn dilyn adolygiad penodol.</p> <p>Nodwn i'r canrannau a gymhwysir at y balansau mân ddyledwyr gael eu pennu yn 2002/03 ac maent fel a ganlyn:</p> <p>2016/17 – 10% 2015/16 – 10% 2014/15 – 20% 2013/14 – 50% 2012/13 ymlaen -100%</p> <p>Nid oedd yn bosibl darparu'r fethodoleg ynghylch sut y pennwyd y canrannau hyn. Fodd bynnag, mae rheolwyr wedi cadarnhau y cynhelir asesiad blynyddol o ran rhesymoldeb y ddarpariaeth ar gyfer dyledion sy'n llai na £10k.</p>
Statws	Diwygiwyd yr Argymhelliad: Argymhellir bod y canrannau a ddefnyddir i gynhyrchu'r ddarpariaeth mân ddyledion yn cael eu hadolygu'n ffurfiol bob blwyddyn ac y defnyddir dull o ddadansoddi cyfraddau casglu er mwyn llywio'r canrannau a bennir.
Ymateb y rheolwyr	Cytuno.

Atodiad 5

Mater sy'n deillio 3 - Dyddlyfrau	
Canfyddiadau	Dewisodd ein profion ar incwm a gwariant nifer o bostiadau dyddlyfrau ac ar gais roedd y cyfrifwyr yn gallu rhoi rhesymeg ynghylch pam y postiwyd y dyddlyfr. Fodd bynnag, nid oedd postiad y dyddlyfr ei hun yn cynnwys naratif o'r fath.
Argymhelliad	Argymhellir bod pob dyddlyfr sy'n cael ei baratoi a'i bostio yn cael ei ategu gan naratif clir o ran ei reswm a'i resymeg.
Blaenoriaeth	Canolig
Buddiannau gweithredu'r argymhelliad	Bod rhesymeg lawn yn cael ei darparu sy'n rhoi tryloywder ynghylch maes y tybir ei fod yn un lle y tybir bod y modd y mae rheolwyr yn diystyru rheolaethau yn peri risg benodol.
Derbyniwyd yn llawn gan y rheolwyr	Do
Ymateb y rheolwyr	Byddwn yn ymdrechu i ddarparu gwybodaeth esboniadol gymaint â phosibl o fewn cyfyngiadau'r system cyfriflyfr, gan ein bod yn gyfyngedig i nifer y nodau a ganiateir yn y maes disgrifiad. Bydd rhagor o wybodaeth yn parhau i fod ar gael y tu allan i'r system cyfriflyfr.
Dyddiad gweithredu	Cyn dyddiad cwblhau 2016/17.
Canfyddiadau 2016-17	Gwnaethom nodi bod gwelliannau wedi cael eu gwneud o ran dogfennu dyddlyfrau ac o'n profion sampl gallwn gadarnhau i resymeg ddigonol ar gyfer pob dyddlyfr a ddewiswyd ar gyfer y sampl gael ei darparu.
Statws	Dd/g - Rhoddwyd yr argymhelliad ar waith.

Wales Audit Office
24 Cathedral Road
Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone.: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru